

Er det nok å overleve en fødsel?

- Kjent jordmor er veien fremover

5. mai er den internasjonale jordmordagen! Visste du at jordmor er et av verdens eldste yrker? Fra tidenes morgen, verden rundt, i alle samfunn, har kvinner søkt støtte, kompetanse og trygghet under fødsel.

Da arten vår bestemte seg for å reise seg opp på to ben, førte det til at kvinners hofter ble litt for smale for vår store hjerne. Dette er en av grunnene til at kvinner ikke «popper ut» barn ukomplisert og i ensomhet, som de fleste andre dyr (selv om det hadde vært et drømmescenario for ethvert helseforetak i landet nå for tiden). Å være gravid og føde i land uten tilgang til rett hjelp til rett tid bidrar til enorme forskjeller i maternell dødelighet i verden. Sør-Sudan kommer verst ut med 1223 mødredødsfall per 100 000 levende fødte. I Norge i dag dør litt under 3 kvinner per 100 000 levende fødte. Dette sier noe om hva kvalifisert hjelp har å si for overlevelse, sammen med viktige faktorer som menneskerettigheter, kvinnekamp og velferd.

Å overleve en fødsel er vi gode på, selv om vi alltid kan bli bedre. Alle våre helseministre skryter de av at vi har verdens beste svangerskaps- fødsels- og barselomsorg. Og ja, det dør svært få, men er det der vi skal legge lista? Det tok lang tid før man skjønnte at det var vel så viktig å spørre hva kvinnene selv ønsker. Og når spørsmålet ikke lenger dreier seg om å overleve, hva er viktig med tanke på den prosessen du skal gjennomgå, og ikke minst livet som starter etterpå? Selv om disse kvinnene er like forskjellig som alle andre, er det ett element som går igjen, nemlig kontinuitet i fødselsomsorgen. Kvinner ønsker å møte samme person eller en liten gruppe helsepersonell som kjenner til hennes forhistorie, hennes nåværende svangerskap, hennes fysiske og psykiske helse, hva som er viktig for henne og hva som skal skje videre.

Småbarnsmødrene Oda Bjørnsborg og Therese Rist skrev tidligere i år et leserinnlegg der de kom med forslag til hvordan lokalpolitikere kan øke oppslutningen ved lokalvalget sin ved å satse på konkrete tiltak i barselomsorgen. De påpeker nettopp denne kontinuiteten og sier: «Som nybakt mor har man behov for å treffe helsepersonell man kjenner og har tillit til, og som ikke fokuserer utelukkende på barnet». De pekte også på behovet for økt

jordmortalgjengelighet, bemanning på helsestasjonene og kompetanseheving blant helsepersonell som jobber med mødrehelse. Hør på disse kvinnene!

De nordiske landene vil i nær fremtid mangle jordmødre til å ivareta mødrehelse. Å få nok jordmødre er en hodepine for både fødeavdelingene og kommunene. I 2019 var det en estimert jordmormangel på 200 årsverk, denne mangelen vil fortsette å øke i tiden fremover. En stor utfordring er at kun én av tre jordmødre jobber fulltid i helseforetakene, det er dårlig samfunnsøkonomi det! Hva skal til for at flere jordmødre skal jobbe fulltid og forbli i yrket? Kontinuitet er nettopp noe jordmødre fremmer som en viktig motivasjonsfaktor for å bli værende i yrket. Det er mye arbeids glede i å følge de samme kvinnene fra de første to blå strekene til den nyfødte ligger i vugga hjemme. Oppsummert forskning sier til og med at sammenhengende jordmorfaglig oppfølging gir bedre kliniske utfall for mor og barn sammenlignet med andre former for oppfølging i svangerskap og fødsel. En fragmentert svangerskaps-, fødsels og barselomsorg er ikke bare helseskadelig, men også et tapsprosjekt ikke bare for kvinnene og jordmødrene, men også for samfunnet.

I mange kommuner skjer det en positiv utvikling rundt kvinne- og mødrehelse. Både Tromsø, Senja og Nordreisa har ansatt flere jordmødre og bidratt til en mer sammenhengende tjeneste for kvinnene i disse kommunene. For de aktuelle kvinnene er dette uvurderlig. Mye er blitt sagt om ABC-klinikkens nedleggelse i Oslo, men det er verdt å huske på at de fem jordmorstyrte fødestuene i Nord-Norge drives etter de samme prinsippene som ABC-enheten. Her vektlegges kontinuitet for kvinnene ved at de møter én eller en liten gruppe med jordmødre gjennom svangerskap, fødsel og barsel. Dette er ikke bare villet distriktpolitikk, men også tuftet på et stortingsvedtak om differensiert fødselsomsorg, som er noe også et større sykehus burde kunne tilby.

Kvinnehelseutvalget presenterte i år en nedslående rapport som viser at kvinnehelse har lav status, den er underprioritert og underfinansiert med sviktende kunnskapsformidling til helsepersonell og folk flest. Utvalget påpekte også at det er mange kvinner som uttaler seg om deres opplevelser og ønsker for helsevesenet, men ikke blir hørt eller når fram. Dette mener vi er urovekkende funn, spesielt fordi utvalget mener situasjonen og funnene i dag er nokså lik de i 1999, da den første kvinnehelserapporten ble utgitt. «Det å ha verdens beste svangerskaps-, fødsels- og barselomsorg er en skanse som må forsvares hver eneste dag» – sa helseminister Ingvild Kjerkholt i desember 2022. Det hadde jo vært fint om våre barn, om 20

år, ikke trenger stå på en storslått pressekonferanse og presentere akkurat de samme utfordringene når det gjelder kvinnehelse som vi ser i dag.

Nå er det på tide å omfavne den store hjernen vi er født med (og mest sannsynligvis ved hjelp av ei jordmor), så kan vi sammen lytte til kvinnene, forskningen og fagfolk, for å sikre at kvinner, deres partnere og nyfødte får den oppfølgingen de har rett på og behov for. Vi vil styrke kvaliteten i norsk fødselsomsorg gjennom å innføre «kjent jordmor» som nasjonal omsorgsmodell. Det betyr at kvinner møter jordmødre de kjenner og har tillit til gjennom svangerskap, fødsel og barseltid. All kunnskap vi har tilgang til viser at dette er helsefremmende, både for kvinnene, familien og jordmødrene.

Gratulerer med dagen alle jordmødre, som gjør en uvurderlig innsats, og daglig brenner for kontinuitet, kvalitet og bedre kvinnehelse!

Maren Johnsen,

Den norske jordmorforening,

Jordmor og stipendiat ved UiT Norges Arktiske Universitet

Ingvild Hersoug Nedberg,

Den norske jordmorforening

Jordmor og førsteamanuensis ved UiT Norges Arktiske Universitet

Heidi Elvemo

Den norske jordmorforening

Jordmor og universitetslektor ved UiT Norges Arktiske Universitet